

Lutki

za žiři, starjeřych, wótkubłařki
a wótkubłařje / für Kinder, Eltern
und ErzieherInnen

2022 | 3

Wopšimješe

za žiši

- 1 Wobrazowe tšojeńko:
Z trajdu pšez lěto
- 10 Spiw: Nazyma, jo nazyma
- 11 Pšedšulske zwucowanje: Witko
a Julka w góli
- 12 Palcowe graše: Palcyki a klěb

za wótkubłaŕki

- 13 Zaběra z knigłami »Kak jo
ježyk Štapak skóńcnje spaš
nawuknuł«
- Kopěrowańskej pšedłoze
»Žěle šěta« a »Co felujo?«
- 21 Mój mały słownick
Mein kleines Wörterbuch

IMPRESUM

LUTKI – 21. lětnik

Za lažcejše běžne cytanje
wužywamy žeńskece pomje-
njenja, na pš. wótkubłaŕka. Se
wě, až su pšecej teke druge
zastupniki pówołańskego
stawa měnjone.

Der einfacheren Lesbarkeit
wegen verwenden wir in
bestimmten Fällen nur die
weiblichen Bezeichnungen,
z. B. die Erzieherin. Selbstver-
ständlich sind auch immer
andere Personen des ent-
sprechenden Berufsstandes
gemeint.

Wudawaŕ / Herausgeber

Domowina – Zwězk Łužyskich
Serbow z. t., Rěčny centrum WITAJ
Domowina – Bund Lausitzer Sorben
e. V., WITAJ-Sprachzentrum

Domowina z. t. z Rěčnym centru-
mom WITAJ spěchuju se wót Załožby
za serbski lud, kótaraž dostawa lětnje
pódpěru z dankowych srědkow na
zakłaže góspodaŕskich planow,
wobzamknjonych wót Zwězkowego
sejma, Krajnego sejma Bramborskeje
a Sakskego krajnego sejma.

Die Domowina e. V. mit dem WITAJ-
Sprachzentrum wird gefördert durch
die Stiftung für das sorbische Volk,
die jährlich auf der Grundlage der
beschlossenen Haushalte des Deut-
schen Bundestages, des Landtages
Brandenburg und des Sächsischen
Landtages Zuwendungen aus Steuer-
mitteln erhält.

Redaktorka / Redakteurin

Weronika Butendeichowa

Dolnosorbiski pšeložk / Niedersorbische Übersetzung

Bernd Melcher, Gunda Heyderowa

Wugótowanje / Gestaltung

ibranka.grafika

Ilustracije / Illustrationen

Martina Burghart-Vollhardt;

Fota / Bilder

Jacek Skrok/Shutterstock.com (titel);
LND (b. 13, 19) Wiebke Šulcojz
(slězna wobalka)

Šić a wězanje / Druck u. Bindung

print24.de

Ž trajdu pšez lěto

Mit dem Getreide durch das Jahr

Wobrazowe tšojeńko
k wumólowanju a zasej-
wulicowanju

tekst: Měrcin Wjenk

ilustracije: Martina Burghart-Vollhardt

1. Trajda se wusewa

Witko jęžo ze starkim w awše k pjakarjeju a ględa z woknom wen. »Starki, co ga traktor tam za źiwny pšipowjesak pšez pólo šęgnjo?« »To jo sejawa. Z njeju rolnikař sewo wusewa a znowa rošćo how Źyto.« »Źyto, co ga to jo?«, se Witko pšaša. »To jo trajda, kótaruŹ trjebamy za nař wšedny klęb«, jomu starki wótegronijo.

1. Das Getreide wird ausgesät

Witko fährt mit Opa im Auto und schaut aus dem Fenster. »Opa, was zieht denn der Traktor für einen merkwürdigen Anhänger über das Feld?« »Das ist eine Sämaschine. Damit wird das Saatgut ausgesät und nächstes Jahr wächst hier Roggen.« »Roggen, was ist denn das?«, fragt Witko. »Das ist das Korn, das wir für unser täglich Brot brauchen«, antwortet Opa.

2. Trajda w zymje

Witko wiži na pólu slědne kopice sněga. Ned tam chwata a z nim grajka. »Witko, póžj pšosym zasej how a wóstań na droze!«, woła starki. Ako jo Witko zasej slědk, pokazuju starki na małe zelene łopjena na pólu. »Tak młode žyto zymu pšetrajo. Njesmějomy jo rozteptaš. Howac žedna trajda njerosćo.«

2. Das Getreide im Winter

Witko sieht auf dem Feld die letzten Schneehaufen. Eilig rennt er hin und spielt damit. »Witko, komm bitte wieder her und bleib auf dem Weg!«, ruft Opa. Als Witko wieder da ist, zeigt Opa auf die kleinen grünen Blätter auf dem Feld. »So hält der junge Roggen den Winter durch. Wir dürfen ihn nicht zertreten. Sonst wächst im nächsten Jahr kein Getreide.«

3. Trajda rosćo na pólach

Wót nalěša trajda rosćo wušej. Něnt su přédne kłoski na spłach wižeš. »Kłoski ze zernkami se suwaju z łopjenow«, starki groni. »Něnt žyto zdrjajo a wuglěda złošane, nic ga?«, Witko dodajo. Starki nyga a sebje kaž Witko spło do guby zatkajo. Wobej se smjejetej.

3. Das Getreide wächst auf dem Feld

Seit dem Frühjahr ist das Getreide in die Höhe gewachsen. Jetzt sind die ersten Ähren an den Halmen zusehen. »Die Ähren mit dem Korn schieben sich aus den Blättern«, erklärt Opa. »Und jetzt wird der Roggen auch reif und golden, nicht wahr?«, ergänzt Witko. Opa nickt und steckt sich wie Witko einen Halm in den Mund. Beide lachen.

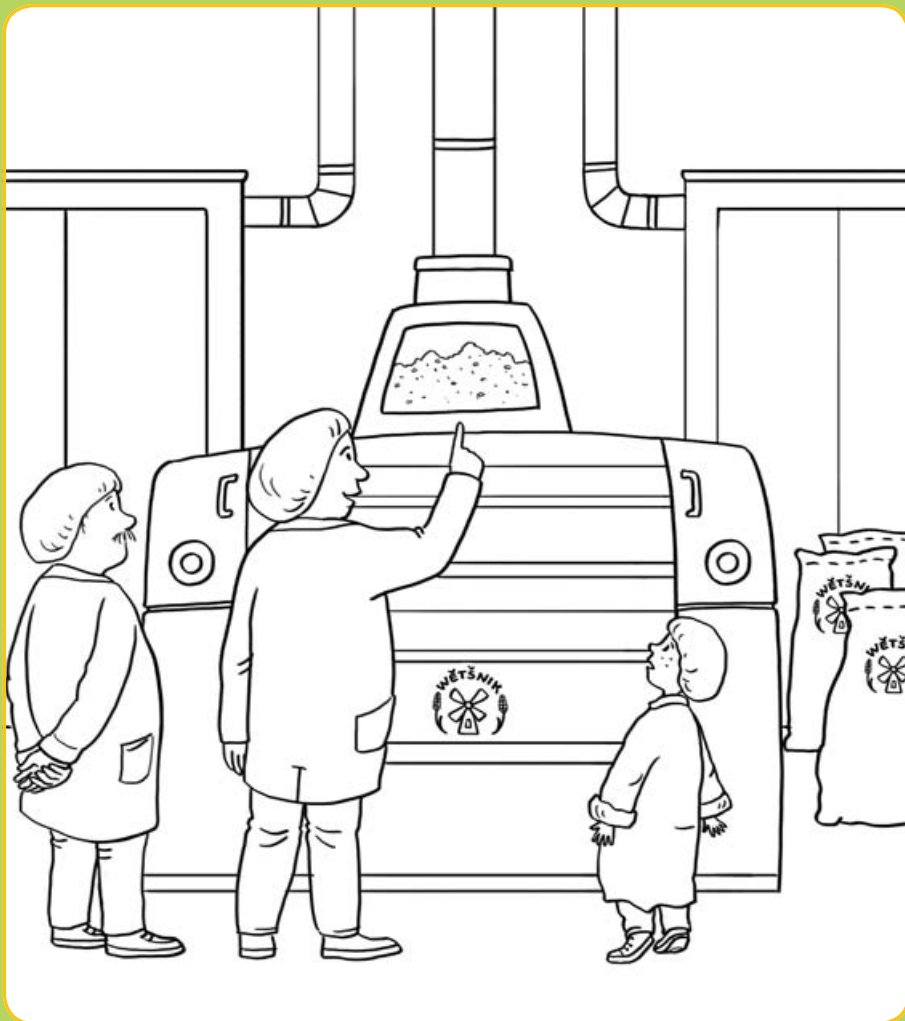

4. Trajda se žnějo

Žinsa sebje woglědujo Witko ze swójeju žišownjowej kupku žni žyta. Na pólu žnějo secomłošenica trajdu a zernka wót spłow žěli. »W slědnych dnjach jo było rědnje sucho«, rozkładuju jim wótkublať. »Togodla dej rolnikařka něnto trajdu spěšnje domoj wózyś, nježli se zasej dešćuju.«

4. Das Getreide wird geerntet

Heute schaut sich Witko mit seiner Kita-Gruppe die Roggenernte an. Auf dem Feld erntet der Mähdrescher das Getreide und teilt das Korn von den Halmen. »In den letzten Tagen war es schön trocken«, erklärt ihnen ihr Erzieher. »Bevor es wieder regnet, muss die Landwirtin deshalb jetzt schnell die Ernte einfahren.« Witko hätte am liebsten bei der Ernte mitgeholfen.

5. Trajda se mlejo

Starki a Witko se bje woględujotej, kak se trajda sklądujo, cysći, na muku mlejo a do męchow a tutow syjpo. Witko jo wobtužony: »To ga jo jano wjelika fabrika z mašinami. How ga njejo nic wižeš.« Młynikař groni Witkoju: »Case, ako su młynske borše kař Krabat šěžke męchy nosyli, su dawno mimo. A wětš a wóda teke wěcej žedne młyny njeğónje. Žinsa cyni to milina.«

5. Das Getreide wird gemahlen

Opa und Witko schauen sich an, wie Korn gelagert, gereinigt, zu Mehl vermahlen und in Säcke und Tüten verpackt wird. Witko ist enttäuscht. »Das ist doch nur eine große Fabrik mit Maschinen. Hier ist doch gar nichts zu sehen.« Der Müller sagt: »Die Zeiten, dass Müllerburschen wie Krabat schwere Säcke getragen haben, sind längst vorbei. Eine moderne Mühle wird mit Strom betrieben.«

6. Muka se we wobchoże pšedawa

»Starki, to ga su tuty z młyna«, groni Witko. »Ceo pšawje. Z młyna pšidu wóni do wobchoda a możomej je kupiš.« Witko scynja tutu do kórbika starkego. Pótom se bžezradny rozglědujo. »A źo su te wjelike měchy, kótarež smej w młynje wiželej?« Starki jomu wótegro-nijo: »Te se how njepšedawaju. Wóni su za pjakańje, góšćeńce a wjelike kuchnje.«

6. Mehl wird im Laden verkauft

»Opa, das sind doch die Tüten aus der Mühle«, sagt Witko. »Ganz recht. Sie kommen aus der Mühle in den Laden, wo wir sie kaufen können.« Witko schaut sich ratlos um: »Und wo sind die großen Tüten, die wir in der Mühle gesehen haben?« Opa antwortet ihm: »Die werden hier nicht verkauft. Sie sind für Bäcker, Gaststätten und Großküchen.«

7. W pjakaŕni se pjaco klěb

Zajtša źo Witko ze starkim pó klěb a guski. Wón smějo sebje pjakaŕnju woglědaš. Tam glěda Witko do wjelikeje šklě. Do njeje pjakaŕ ze šěžkego měcha muku sypjo. »To jo žytowa muka. Za měšany klěb písjo pón hyšci pšeniczna muka k tomu«, jomu pjakaŕ wulicujo. Z bliskego pjaca wuchada wón fryšnego klěba.

7. In der Bäckerei wird Brot gebacken

Am Morgen geht Witko mit Opa Brot und Brötchen holen. Sie dürfen sich die Backstube ansehen. Dort schaut Witko in eine große Schüssel. In diese schüttet der Bäcker aus einer schweren Tüte Mehl. »Das ist Roggenmehl. Für Mischbrot kommt dann noch Weizenmehl hinzu«, erzählt ihm der Bäcker. Aus dem Ofen strömt der Duft frischen Brotes.

8. Fryšny klěb k snědanju

»Ako smej ze starkim wót pjakarja domoj jětej, som wence na pólu zasej traktor ze sejawu wižeł. Rowno sewo wusewa.« Starki jomu pšinygnjo. »Tak se wšyknjo zasej zachopijo. Něnto znajoš drogu wót zernka ku klěboju.« Witko se wjaseli: »Jo, a pónjezele w žišowni wóswešijomy žnjowny swěžeń. Pótom mógu wšyknym mójim pšijašalam wó tom wulicowaš.«

8. Frisches Brot am Frühstückstisch

»Als wir vom Bäcker nach Hause gefahren sind, habe ich wieder den Traktor mit der Sämaschine gesehen. Sie sät gerade das Saatgut aus.« Opa nickt. »So fängt alles wieder von Neuem an. Nun kennst du den Weg vom Samen zum Brot.« Witko freut sich: »Ja, und am Montag feiern wir im Kindergarten Erntedankfest. Dann kann ich meinen Freunden davon erzählen.«

Nazywa, jo nazywa

tekst: Bianka Wjeńcyna, dolnoserbški: Gunda Heyderowa

kompozicija: Syman Hejduška

F B F Dm Am Dm
Na-zy-ma, jo na-zy-ma, wen-ce wi- chor za-cha-da.

B Am B C F
Daš tek wje- dro še-re-jo, wó-stu-dno nam nje-bu- žo.

Gm Dm B F C
1. W lě-sach list jo bar-woj-ty, kšas-ny žol- ty, cer-wje-ny.

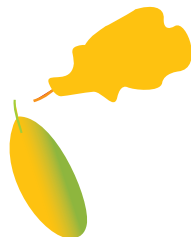
Gm Am B C Dm C
Žol-že do- toj pa-da-ju, tym, kenž pil- nje zbě-ra- ju.

2. Kurjava nas wobdajo,
pótajmnje kraj pókšyjo.
Do gribow rad pójžomy,
pawkow my se njebójmy.

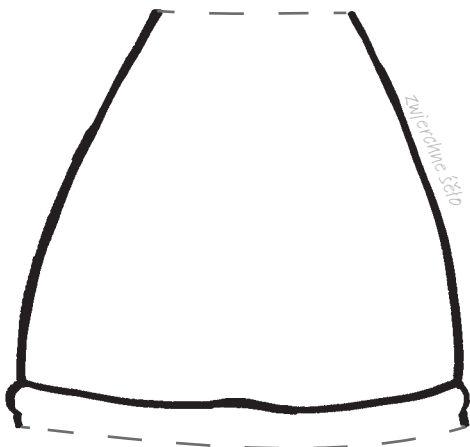
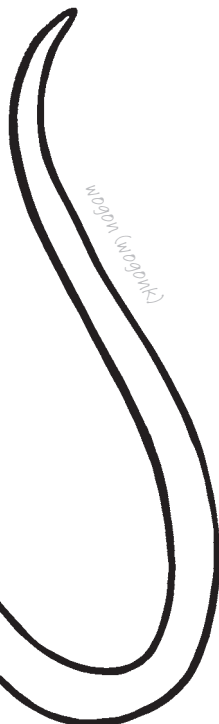
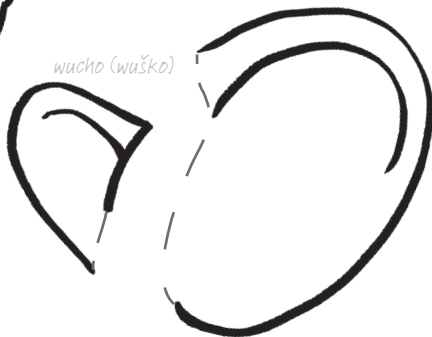
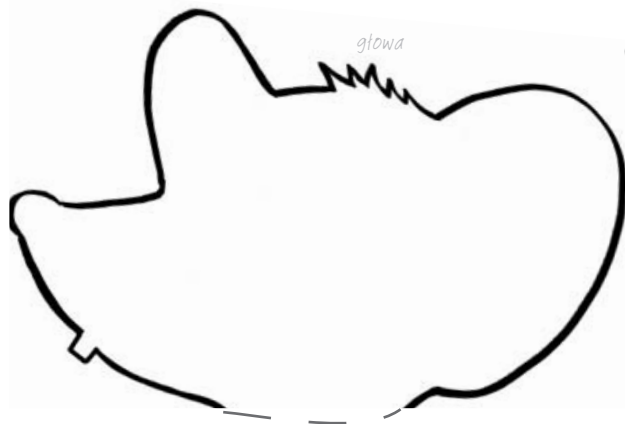
3. Sebje grěs pši kamjenach,
rědne knjigly pšecytaš,
k tomu kusaš sušeńki,
spiwкотаš spiw nazymski.

4. Gaž raz wětšyk zadujo,
góžece se wjedro jo,
plonika ze papjery
rad na pólu puščamy.

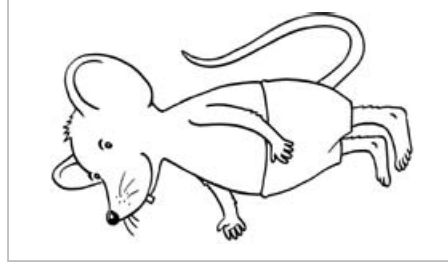

*Tobt im Herbst auch der Wind, uns wird es nicht langweilig:
Wir gehen im bunten Blätterwald Pilze und Eicheln sammeln und lassen den selbst-
gebastelten Drachen steigen. Drinnen wärmen wir uns am Ofen, essen Trockenfrüchte
und schauen uns Bücher an.*

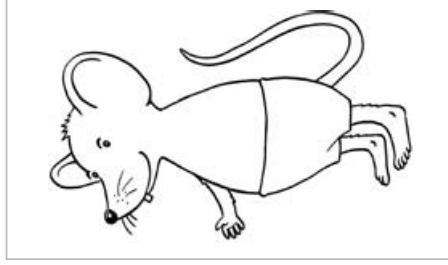

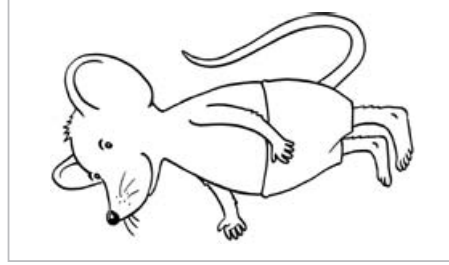
Co felujó?

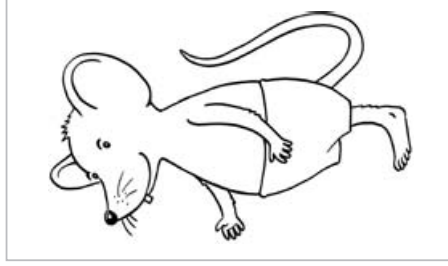
zub (zubik)

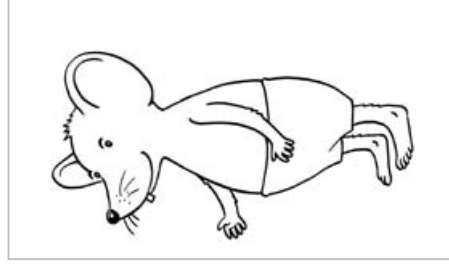
ruka (rucka)

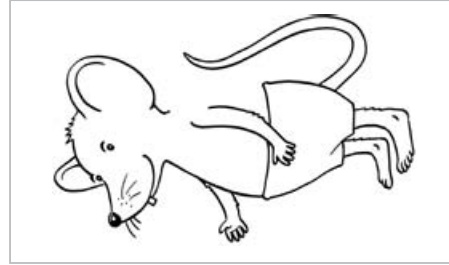
kšebjat

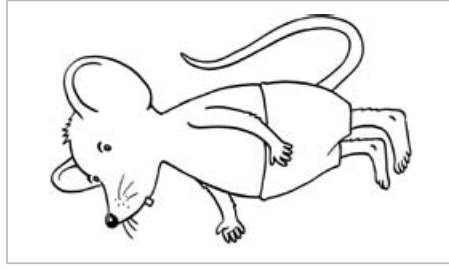
noga (nožka)

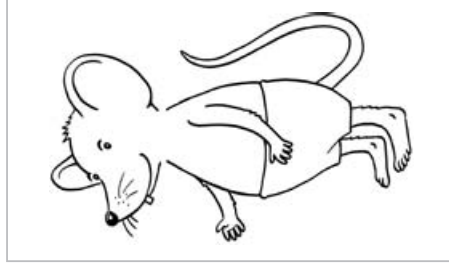
wogon (wogonk)

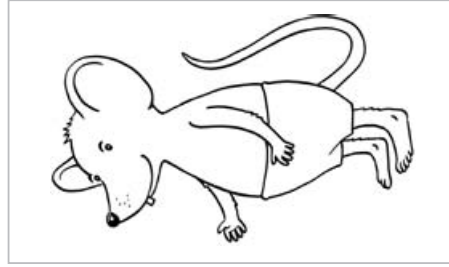
woko (wócko)

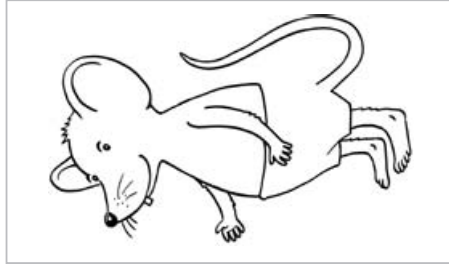
guba (gubka)

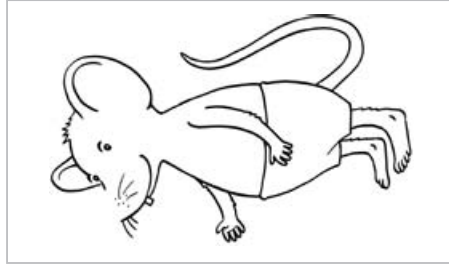
šyja (šyjka)

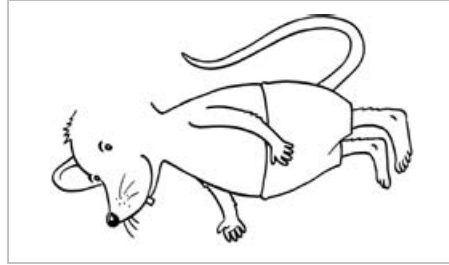
kósmy (kósmicki)

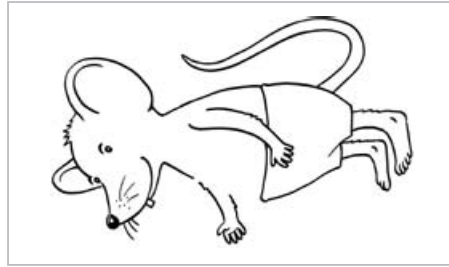
ritka

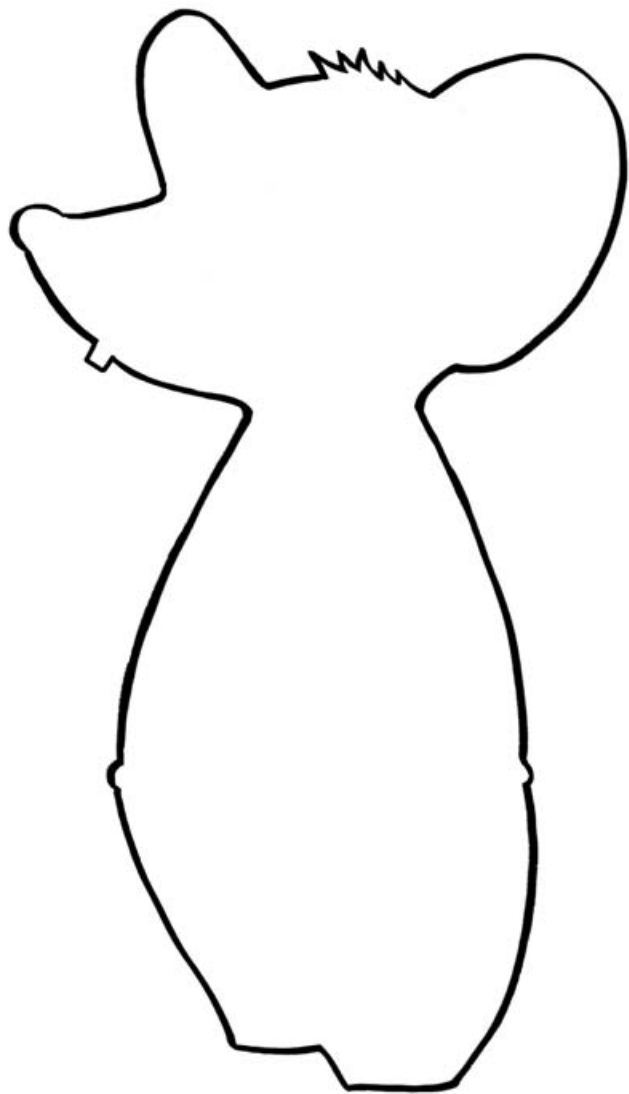
nos (nosack)

wucho (wuško)

brjuch (brjušk)

Witko co z Julku
w góli griby zběraš. Pokaž
jima pšawu drogu k dobrym gribam.
Pšírownaj: Na kótarem městnje
rosća nejwěcej
gribow? Pšímóluj na
kužde městno teliko
gribow, až stoj wšuzi
jadnak wjele
gribow.

Witko
möchte mit Julka im Wald Pilze
sammeln. Zeige ihnen den richtigen
Weg zu den leckeren Steinpilzen. Vergleiche:
wo wachsen die
meisten Pilze? Male
an jeder Pilzstelle so
viele Pilze hinzu, dass
überall gleich viele
stehen.

Palcyki a klěb

Palcowe graše

Jaden, dwa, tśi, styri, pěš
palcykow co klěb rad měš.

Prědny wórjo z traktorom
pólo ceło spokojom.

Drugi trajdu wusewa.
Malsnje rostu zerncycka.

Tśeši žnějo pšenicu.
Ju na wózky loduju.

Stwórty trajdu rozmlejo.
Tak ta muka nastanjo.

Pěty klěby napjaco
a do skibkow rozkšajo.
Na te skibki fryšnučke
mažo butru wjasele.
Woła głosnje: »Seńšo se,
lubje něnto zjěžćo wše!«

awtorka: Weronika Butendeichowa
dolnoserbski: Gunda Heyderowa

Zaběra z knižkami »Kak jo ježyk Štapak skóncnje spaš nawuknuť«

—> awtorka:

Jěwa-Marja Čornakec,

LND 2009, 5,90 €

Žišam dajo se móžnosť

- dokradnje glědaš a słučaš,
- zajm na knižkach a radosć na wulicowanju tšojenjow wuwijaš,
- aktiwnje písłuchaš a nonwerbalne formy zwuraznjenja wuwijaš (rěc šěta, mimika, gestika atd.),
- w rozgornje swóje zacuša, měńjenja, mysli, dožywjjenja atd. zwurazniš,
- pšawidła za wježenje rozgorna zeznaš a nałożowaš (drugim písłuchaš, psi tom do wócowu glědaš, powědaš daš, psi temje wóstaš atd.),
- se na swójske nazgónjenja dopominaš a powědaš wó nich,
- swój slowoskład rozšyriš a nowe zapšimješa pšawje wužywaš,
- swóju twař sadow diferencěrowaš.

Den Kindern wird die Möglichkeit geboten

- aufmerksam zuzuschauen und zuzuhören,
- Interesse an Büchern und Freude am Erzählen von Geschichten zu entwickeln,
- aktiv zuzuhören und nonverbale Ausdrucksformen zu entwickeln (Körpersprache, Mimik, Gestik usw.),
- im Gespräch ihre Gefühle, Meinungen, Gedanken, Erlebnisse usw. auszudrücken,
- die Regeln für die Gesprächsführung kennenzulernen und anzuwenden (anderen zuzuhören, dabei in die Augen zu schauen, reden zu lassen, beim Thema zu bleiben usw.)
- sich an eigene Erfahrungen zu erinnern und über sie zu sprechen,
- ihren Wortschatz zu erweitern und die neuen Begriffe richtig anzuwenden,
- ihren Satzbau zu differenzieren.

Pokaze za zgromadne woglědowanje knižkow

Hinweise für das gemeinsame Betrachten des Buches

Žiši a wótkublařka rozgranjaju se wó knižkach. How někotare wubrane pśikłady:

- Rozgrono móžo se wót wopśimješa knižkow wóthylis, gaž žo na pśiklad wó swójske dožywjena:
- b. 3–5** Co cynitej ježyk Štapak a wroblík Frido? Dla cogo wroblík Frido tak rozgniwany glěda? Co cyni ježyk Štapak? Co se wón myśli? Sčo se teke južo raz rozgórili? Kak jo se to stało? Co sčo pótom cynili?...
- Pytajšo za detailami na wobrazach a pomjeńšo je!
- b. 10/11** Kótare zwěrjetka wižiš, kenž mógu lětaš? Kótare zwěrjetka wižiš, kenž su we wóže žywe? Chto ma žolte zecyki? Chto ma dvě wušy? Chto ma dłujku wopušku? Chto ma dvě pyšnej kśidlišce? Chto ma šesć nožkow?
- Dajšo žišam gódaš a pytaš!
- b. 10/11** Žo jo žabka? Wjele mrojow how lazy?...
- Pomjeńšo pśedmjaty, zwěrjeta abo rostliny a jich barwu!
- b. 8/9** suwanka, gnězdo, bomowa budka, zemja, móscik do wódy, pupajca, rogož, wódna leluja, grib, paproš, listowy bom, ...
- Wopišćo wobraz a twóřšo dłujku sadu!
- b. 6/7** Wótkublařka zachopijo tak: Glědam na wobraz a wižim ježyka Štapaka. Góle groni: Glědam na wobraz a wižim ježyka Štapaka a małego slinika. Druge góle groni: Glědam na wobraz a wižim ježyka Štapaka, małego slinika a žoły mlac. Kužde góle wóspjetuju sadu a pśidajo dalšny detail z wobraza.
- Pytajšo adjektiwy!
- b. 3** štapaty ježyk, malsna (mała, pśijašelna, luba) myška, barwojty (wusoki, stary, gałuzowy) bom, ...

Naraženja za pódłymjujucu zaběru z knižkami

Vorschläge zur vertiefenden Beschäftigung mit dem Buch

→ **tema: pśijašelstwo**

→ Thema: Freundschaft

Čto su twóje pśijašele?
Cogodla trjebaš pśijašelow?
Co se śi na nich spódoba?

→ **tema: kopańca**

→ Thema: Fußball

Cogodla se ježyk Štapak góri?
Co se jomu njespódoba?
Cogodla musymy fairnje graš?

→ **tema: złość**

→ Thema: Wut

Co cyni ježyk Štapak ze złości?
Co cynje jogo pśijašele?
Co se jogo pśijašele snaž mysle?
Su wóni z tym wobjadne? Co pśijašele gronje?
Co cyniš, gaž se śi něčo njespódoba?

→ **tema: mě se njoco spaš**

→ Thema: ich will nicht schlafen

Cogodla njoco ježyk Štapak spaš?
Co naražijo myška Pip-pip?
Njoco se teke tebje casy spaš?
Cogodla njocoš spaš?
Co pótom gótujoš?

→ **tema: drugim pomagáš**

→ Thema: anderen helfen

Cogodla jo myška ježykoju pomagala?
Kak jo myška ježykoju pomagala?
Kak su druge zwěrjetka ježykoju pomagali?
Sy južo někomu pomagał/-a?
Co jo se stało?

Naraženja za dalšnu zaběru z tematiku

Vorschläge zur weiteren Beschäftigung mit der Thematik

Tšojeňka z pógibami

Bewegungsgeschichten

Tšojeňka z pógibami wobstoje z teksta, kótaryž se z wótpowědnymi pógibami pšewóžujo. Gaž se tšojeňko předny raz pšewježo, jo ražobne, až wótkublařka nejpjer-wej wótpowědnu tekstowu pasažu pšedcytajo a potom pógib jasnje pšedstajijo, až by mógali jen žiši napódobniš. Na někotarych městnach pšedstajenje pógiba teke zewšym trjebne njejo, dokulaž su žiši južo wót sebje aktiwne a to słyšane pantomi-miski do statka stajaju.

→ wotběg:

»Lěše jo a słyńco swěši, wence jo rědnje šopło.	<i>z wobyma rukoma mólo-waš wjelike słyńco do pówěťša, sebje coło trěš</i>	<i>mit beiden Händen eine große Sonne in die Luft malen, sich die Stirn abwischen</i>
Mały jeżyk Štapak chójži pó zagrože, wón nucha how a nucha tam.	<i>z palcami pó swójeje ruce tam a sem chójžiš, słyšab-nje nuchaš</i>	<i>mit den Fingern über die Hand hin und her tippeln, hörbar schnüffeln</i>
Skóro pšížo nazyma. Wěťš mócnje dujo a jeży-koju chapja zyma byš.	<i>wjelgin duš, se ruce šuro-waš</i>	<i>stark pusten, sich die Hände reiben</i>
Něnto musy jeżyk Štapak se pšawje najěšć. Hm, muški, wužeňcki a sliniki jomu nejlěpjej słože.	<i>z rukoma malsnje a wjele jěšć, z wobyma rukoma tłusty brjuch pokazaš a sebje jen łakosciš</i>	<i>mit den Händen schnelles Essen andeuten, mit beiden Händen den dicken Bauch zeigen und ihn streicheln</i>
Z listom, sucheju tšawu a małymi gałuzkami twari sebje jeżyk Štapak swój zymski kwartěr.	<i>z rukoma małe gnězdko napódobniš</i>	<i>mit den Händen ein kleines Nest andeuten</i>
How móžo ceľu zymu kšušće spaš.	<i>ruce gromadu položyš, na licu žaržaš a wócy zacyniš</i>	<i>die Hände falten, an die Wange halten und die Augen schließen</i>
Słyšyšo, kak jeżyk Štapak smarcy?»	<i>głosnje smarcaš</i>	<i>laut schnarchen</i>

Futrowanje zwěrjetow

Das Füttern der Tiere

Zaměr toś togo graša jo, pla žiši zamóžnosć spěchowaaš zuki derje rozeznawaš. Žiši zwucuju fonologiski wědobnje. To groni: rozglědniwje pśisłuchaš, zuki abo słowa słyšaš a rozeznawaš. Chtož jo na rěže, derje pśisłucha a zwěrjetko jano pśi eksaktnje jadnak klincecych słowach futrujo.

→ pomocne sředki:

- lisćina z pórnikami pódobnje klincecych a identiskich słowow
- škla z małymi kamuškami abo kulkami
- myška, ježyk abo žabka ze sukna abo plastiki

→ wotběg:

Nejprjerwej směju sebje žiši zwěrjetko wuzwóliš, kótarež kšě »futowaaš«. Žiši sejže w krejzu a jedno pó drugem jo na rěže. Wótkublařka groni: »Glědajšo, naša myška (abo druge zwěrje) jo wjelgin głodna! Smějošo ju futrowaaš. K tomu dajom wam pšecej kamušk a gronim dvě słowje. Słowa stej wótergi cele pódobnej, njejstej pak pšecej dokradnje jadnakej. Słuchajšo dokradnje! Naša myška dostanjo jano žranje, gaž słowa klince jadnak.« Wótkublařka wugronijo słowny pórik głosnje a jasnje a góle rozsužijo, lěc dostanjo zwěrjetko futer abo nic. Jolic jo se góle wopak rozsužiło, njesložo futer a pśižo zasej do šklě. Něnto jo pśiduće góle na rěže.

→ słowne poriki:

ježyk – ježyk
kócka – kacka
law – paw
žabka – žabka
myška – muška
bom – dom
tšawa – tšawa
krowa – sowa
mroja – murja
kórbik – kórbik
šwjerc – šwjerc
łuka – ruka
wroblík – wroblík

Na zelenej łuce pódla bomoweje budki (tšojenje za masažu)

Auf der grünen Wiese am Baumhaus (eine Massagegeschichte)

Tšojenje za masažu njetrjeba se stawnje kšúše pó wěstem teksće měš, ale móžo se spontanje změníš, ceło pó aktualnych dożywjenjach žiší.

→ **wotběg:**

Twórje se póríki. Jadno góle se lagnjo na brjuch. Druge góle se sednjo tak pódla, až dosega derje kšebjat partnerja. Wótkubłařka pšedstaja pómałem jadno zwěrjetko pó drugem. Dajšo žišam dosć casa same pógiby zwěrjetow »wunamakaš«!

»Pšedstajšo se bje, waš kšebjat jo zelena łuka z bomoweju budku. How dajo wjele zwěrjetkow. Wóni ganjaju wšúži pó łuce tam a sem a pytaju futer abo schow. Někotare se jadnorje jano pšechóžuju. Gaž cele dokradnje glědaš, móžoš zwěrjeta na kšebjaše cúš.

Slinik łazy ceło pómałem pó łuce. To trajo cełu chyłu, nježli swój cil dojšpijo.

*z palcoma měko
a pómałem pšez
kšebjat sunuš*

*mit zwei Fingern
langsam leicht über
den Rücken fahren*

Mroje pšecej chwataju. Wóni ganjaju wótlěwa napšawo malsnje tam a sem. Glědaj raz, jo jich kradu wjele!

*wšykne kónjacki
palcow ganjaju mals-
nje pó kšebjaše*

*alle Fingerspitzen
laufen schnell über
den Rücken*

Tam pšížo **myška Pip-pip**. Wóna ženjo nalěwo a nucha – napšawo a nucha – dołoj a nucha a górzej a nucha.

*z palcoma lažko
pó kšebjaše ganjaš*

*mit zwei Fingern
leicht nach links und
rechts, oben und
unten laufen*

A chto tam jo? **Žabka Šnapawka** skócyjo na trampolinje wusoko – a wušej – a hyšći wušej. To se jej kšasnje spódoba.

*tši palce gromadu
tłocyš a we wjelikich
skokach pó kšebjaše
se gibaš*

*drei Finger zusam-
mendrücken und
in großen Sprüngen
über den Rücken
bewegen*

Ale něchten hyšći felujo. Och jo, **ježyk Štapak**. Ze swójimi krotkimi nožkami njamóžo tak malsnje gnaš ako mroje.

*pómałem z palcami
pó kšebjaše ganjaš*

*langsam mit den Fin-
gern über den Rücken
laufen*

Ow, něnt teke pšilětujo wroblik Frido . Wón jo cele głodny a pyta w tšawje semuška abo małe wužeńcki.	<i>z jadnym palcom na wšakich městnach šnekaš</i>	<i>mit einem Finger an verschiedenen Stellen picken</i>
Cujošo wy to teke, kak skócki z wjelikimi skokami pó łuce skokaju?	<i>z celeju ruku žěłaš – na rozdžělnych městnach kšebjata pšizemješ a z lažkim šišćom zasej wót-skócyš</i>	<i>mit der ganzen Hand arbeiten – auf verschiedenen Stellen des Rückens landen und mit leichtem Druck wieder ab-springen</i>
Šwjerce su teke na zelenej łuce. Wóni njamógu lětaš. Ale šwjerce ganjaju celo malsnje tam a sem.	<i>wšykne kónjacki pal-cow ganjaju malsnje pó kšebjaše</i>	<i>alle Fingerspitzen laufen schnell über den Rücken</i>
Tam pšizo tłusty, tucny bruk – wón se samo pši łazenju hypmpjo.	<i>z palcowymi kóstkami lažko pó kšebjaše chóžiš</i>	<i>mit den Fingerknöcheln leicht über den Rücken laufen</i>
Mjatelik leši mimo a tšawa na łuce se we wětszu hypmpjo.	<i>cele lažko z palcom pó kšebjaše šmarnuš a wótwignuš</i>	<i>ganz leicht mit einem Finger über den Rücken streifen und abheben</i>

Dałšne zwěrjetka pó žiśecem žycenju zapšimješ ...

Pó chyli se role změnaju a druge góle dožywiju zwěrjetka na zelenej łuce na swójom kšebjaše.

Tšojenje namakajošo teke na CD

»Wroblik Frido a jogo pšijašele« (LND 2010), 10,00 €.

knigty k stuchanju

Žele šěta

Die Körperteile

Žele šěta su pši ranem wuknjenju wjelgin wažna tema. Dokulaž trjebaš žele šěta pši kuždej aktiwije, maju žiši wěšće wěžeš, kak se pomjenjuju.

→ pomocne sředki:

- šablona myški
- kórtki ze žělami šěta (kopěrowańska pśedłoga »Žele šěta«*)

→ wotběg:

Žiši seje w krejzu na zemi a wótkubłařka pokazuju jim pšigótowanu šablonu z kórtkami. Wótkubłařka pomjenjuju wšykne žele šěta myški serbski. Jolic su nowe słowa pódla, žiši je wóspjetuju. Wótkubłařka měša kórtki na zemi srjež krejza. Wótkubłařka wuzwólujou sebje góle a groni jomu, co ma pytaš. Pótom góle kórtku na wótpowědujucy žěl šěta scynja. Jadna warianta jo, aš žiši pytany žěl na sebje wołaju. Hyšći wěcej wupominajuce jo, gaž wótkubłařka abo góle žěl njepomjenjuju, ale wopisuju.

Co felujo?

Was fehlt?

Žiši lubuju wudopołnjujuce zwucowanja abo pytanje rozdželow. Toš ta aktiwita jo luštna, pomina logiske myslenje a spěchujou koncentraciju.

→ pomocne sředki:

- kopěrowańska pśedłoga z někotarymi wobrazami myški (kopěrowańska pśedłoga »Co felujo?«*)

→ wotběg:

Kužde góle dostanjo kopěrowańsku pśedłogu z někotarymi wobrazami. Prědny wobraz na papjerje jo kompletny, ale na kuždem dalšnem felujo žěl šěta. Žiši muse spóznaš, kótary žěl šěta na kótarem wobrazu felujo. Wóni deje žěl šěta pšawje serbski pomjeniš a pó tom teke namólowaš. Wótkubłařka kontrolěruju, raži žišam a se jich pšaša.

awtorika: Manuela Smolina

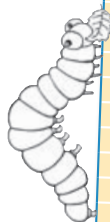
* Kopěrowańsku pśedłogu namakajošo na našej homepage pó www.witaj-sprachzentrum.de/niedersorbisch/zeitschriften/lutki/.

Mój mały słownik – Mein kleines Wörterbuch

Nazyma a žni – Herbst und Ernte

bżezradny/-a/-e	– ratlos
góła	– Wald, Nadelwald
gręś se(bje)	– sich aufwärmen
grib	– Pilz
guska	– Brötchen
kamjeny (plt.)	– Ofen
kłosk	– Ähre
klėb	– Brot
kurjawa	– Nebel
kusaś	– kauen
łopjeno	– Blatt
lėś	– Laubwald
list	– Laub, Brief
milina	– Strom (elektr.)
młynikař	– Müller
młynikařka	– Müllerin
młaś	– mahlen
nazymski/-a/-e	– herbstlich
pawk	– Spinne
pjakař	– Bäcker
pjakařka	– Bäckerin
pjakařnja	– Bäckerei, Backstube
plon(ik)a puśćaś	– Drachen steigen lassen
pókšywaś	– bedecken, zudecken
póło	– Feld, Gebiet
pótajmnye	– rätselhaft, geheim
pšenica	– Weizen
pšipowjesak	– Anhänger
rolnikař	– Landwirt
rolnikařka	– Landwirtin
rość	– wachsen
rozteptaś	– zertreten
secomłóšenica	– Mähdrescher
sejawa	– Sämaschine
sewo	– Saatgut
składowaś	– lagern

spłó	– Halm
suśėniki (plt.)	– Trockenobst
sypaś	– schütten
šery/-a/-e	– grau
škła	– Schüssel
trajda	– Getreide
wichor	– Sturm, Wirbelwind
wobchod	– Geschäft, Laden
wobtužony	– enttäuscht
wóstudno	– langweilig
wusewaś	– aussäen, säen
zachadaś	– vergehen
zaduś	– anfangen zu wehen, zu blasen
zbėraś	– sammeln
zdrjały/-a/-e	– reif
zdrjaś	– reifen
zernko	– (Einzel-)Korn
žni (plt.)	– Ernte
žněś	– ernten
žnjowny swėżeń	– Erntedankfest
żyto	– Roggen
žoź	– Eichel

Hinweise zur Aussprache:

c	stimmlos, hart, wie Zahl
ch	weich wie mich oder hart wie Krach
ć	stimmlos, wie zwitschern
e	offen, wie Esse
ė	zwischen i und e, wie mir
ł	etwa wie im engl. water
ń	weich, etwa wie jñ
o	kurzes o, wie offen
ó	kurzes ü oder y, oder offenes e
oł	lang, wie Ofen
ow	lang, wie Ofen
s	stimmlos, hart, wie Straße
ś	stimmlos, hart, wie Schule
ś	stimmlos, weich, wie schieben
w	kaum bis gar nicht hörbar
y	etwa wie Tisch
z	stimmhaft, wie sagen
ż	stimmhaft, hart, wie Journalist
ź	stimmhaft, weich, wie Giro

Błudniki, kokošy a lutki

Irrlichter, Hennen und Lutki

Wiebke Šulcojć žěła ako žiwadłowa pedagogowka pśi Dolnosěrbskej kulturnej akademiji a jo za nju ze swójimi serbsko-nimskimi žiwadłowymi projekciami w žišownjach, hortach a šulach Dolneje Łužyce ducy.

W jeje repertoire stej tuchylu dvě žiwadłowo-pedagogiskej workshopa: jaden k serbskej powěšći wó błudniku a drugi k stawiznam kokošy Fridy. Mimo togo pokazujo Wiebke Šulcojć žiwadłowe graše »Wjelike dyrdakojstwa małego Lutka« za žiši wót 5 lět.

Toś te pórucenja kulturneje akademije namakaju w žišownjach, hortach a šulach, ale teke na festiwalach a projektowych tyženjach dobry wótgłos, tak až dajo za workshopy a žiwadłowe graše južo něnto napšašowanja až do kónca lěta 2023. Togodla pyta kulturna akademija eksterne honorarowe mócy.

Chtož ma zajm a žiwadłowo-pedagogiske pśedkublanje, móžo se rad pśizjawiś pód akademie@dompro-nl.de.

Wiebke Schulz ist als Theaterpädagogin bei der Niedersorbischen Kulturakademie tätig und für diese mit ihren wendisch-deutschen Theaterprojekten in den Kindergärten, Horten und Schulen der Niederlausitz unterwegs. In ihrem Repertoire befinden sich zur Zeit zwei theaterpädagogische Workshops: einer zur wendischen Sage vom Irrlicht und der andere zur Geschichte der Henne Frieda. Außerdem zeigt Wiebke Schulz für Kinder ab 5 Jahren das Theaterstück »Die großen Abenteuer des kleinen Lutka«.

Diese Angebote der Kulturakademie finden in Kindergärten, Horten und Schulen, aber auch auf einschlägigen Festivals und Projektwochen großen Anklang, so dass es für die Workshops und Theaterstücke schon jetzt Anfragen bis zum Ende des Jahres 2023 gibt. Deshalb sucht die Kulturakademie externe Honorarkräfte. Wer Interesse und eine theaterpädagogische Vorbildung hat,

kann sich gern melden unter akademie@dompro-nl.de.

WITAJ
Rěčny centrum
Rěčny centrum
Sprachzentrum
Language Centre

Waše měnjenja, kritiki, pokazki a skazanki Lutkow pśěćelšo pšosym na:

Ihre Meinungen, Kritiken, Hinweise und Lutki-Bestellungen senden Sie bitte an:

Domowina, Rěčny centrum WITAJ/ WITAJ-Sprachzentrum

Póstowe naměsto/ Postplatz 2
02625 Budyšin/ Bautzen

e-mail:
sekretariat@witaj.domowina.de